

SEBK-İ HİNDÎ ÖZELLİĞİ OLARAK UYUMLU ZITLIKLAR AÇISINDAN ŞEYH GALİB DİVANI'NA BİR BAKIŞ

*Zülfî GÜLER**

Öz

Tezat sanatına “uyum, denklik” anlamına gelen adlar da verilmiştir. Zıt kavramlar arasında bir uyum olduğu bir gerçektir. Sebki Hindî'nin tezatlı söyleyişe, anlam güzelliğine ve derinliğine, tasavvufa önem verdiği bilinmektedir. Bu çalışmamızda, insanlığın kullandığı bütün dillerde bulunan zıt kavramların evrenin yaratılışındaki zıtlıklardan doğduğu belirtilmiştir. Ayrıca, edebî eserlerde zıtlıkların birleştirilmesi ile sağlanan anlam güzelliği ve Sebki Hindî şairi olan Galib'in bu ifade şekline verdiği önem üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sebki hindî, karşıtlık, uyum, Şeyh Galib.

A VIEW ON ŞEYH GALİB DİVAN IN TERMS OF COHERENT CONTRAST AS A FEATURE OF SEBK-İ HİNDÎ

Abstract

Names meaning “coherence, equivalence” were also given to art of antilogy. It is a reality that there is a coherence between opposite concepts. It is known that Sebki Hindî attached importance to antithetic saying, beauty and profoundness of meaning, sufism. In our work it is stated that all opposite concepts in all languages used by human beings emerged out of contrasts during the creation of universe. Furthermore, it is put emphasis on the beauty of meaning gained by combining contrasts in literary works and the importance given to forms of expression by Galib who is a poet of Sebki Hindî.

Key Words: Sebki hindî, contrast, coherence, Şeyh Galib.

* Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, zguler@kmu.edu.tr

Anlam, anlam çerçevesi veya mesaj bakımından birbirinin zıddı olan kelime veya kelamın, ifadeyi etkili ve güzel kılmak amacıyla bir arada ve birbiriyle ilişkili olarak söylenmesine tezat veya tıbak adı verilir (Coşkun, 2007:151). Bu sanata, tıbâk, tatbîk, mutâbakât, tekâfû adları da verilmiştir (Bilgegil, 1980:184).

Tezat: zıtlık, karşıtlık, aykırı, kontrast.

Tıbâk: uygunluk, uyma, mutabakat.

Tatbîk: uydurma, uydurulma, yakıştırma, mutabık ve muvafık etme, benzetme, misal. Karşılaştırma, mukabele, mukayese. Bir kaide ve kanunu icra etme.

Mutâbakât: mutabıklık, muvafıklık, uygunluk, uyuşma, anlaşma.

Tekâfû: birbirinin dengi olma demektir (Develioğlu ve Ş. Sami).

Görüldüğü gibi tezat sanatının, tezatla tezat teşkil eden adları da var. Demek ki bu ifade şekli için tezat yerine tıbak, mutabakat, tekâfu adlarını kullandığımızda, “tezat”ın aksine “uygunluk, muvafıklık ya da denklik sanatı” demiş olacağız. İşte bu yüzden bazı meslektaşlarımız, “karşıtların birliği”, “zıtlıkların bağdaştırılması” konularında makaleler yazmışlardır. Demek ki zıt anlamlı kelimeler ve kavramlar bazı yönlerden bir uyum hatta benzerlik yahut özdeşlik taşımaktadır ya da birbirine denk bir çift oluşturmaktadır. Bütün dillerde bulunan, zıt anlamlı kelimelerin ve kavramların birbirini tamamlaması ve tanımlaması özelliğini insanoğlu, ta ilkçağlardan beri kavramış, yaratılışın ve oluşumun anlatılışında, fikir, duygu ve hayallerin ifadesinde kullanmıştır.

Bir dilde birbirine karşıt anlam ifade eden kelimelerin bulunması ve kullanılması dilbilim açısından önemlidir. Sözcüklerin ve sözlerin manaları, eş anlamlıları ile anlatılabilir ancak onların karşıtlarının söylenmesiyle daha iyi kavranması sağlanır.

İster tezat ister tıbak diyelim, bu ifade tarzının bütün edebiyatlarda ve dillerde büyük önemi vardır. Anlatılarda, özellikle şiirde, birbirine zıt anlam ifade eden sözcük ve sözlerin bir arada, birbirine bağlı biçimde kullanılması, ifadeyi daha güçlü ve etkili kılmaktadır. Zıt anlamlı kelimelerin, karşıt anlam çağrışımları meydana getiren sözlerin birbiriyle uyumlu bir biçimde birleştirilmesi, bağdaştırılması okuyucuda, ilk anda zihin tutulması gibi, şaşıрма gibi bir etki doğurur. İçerisinde tezat ya da tıbak sanatı bulunan sözlerin güzelliği de bu çarpıcı ifadeden doğar. Tezatlari birleştirerek ifade yoluyla “şair, hem anlam karşıtlığıyla anlatmak istediğini daha çarpıcı bir biçimde ifade e[der] hem de kendi iç çatışmalarını, özellikle gazelin bir bakıma başkahramanı olan âşığın çalkantılarla dolu dünyasını yansıtmaya çalış[ır].” (Selçuk, 2009: 575-588)

İnsanlığın kullandığı dillerde birbirine karşıt anlamların ve bunları ifade eden söz ve sözcüklerin meydana gelmesi, yaratılıştaki ve oluştaki zıtlıklardan dolayıdır. İşte bu yüzden tezat ya da tıbak adı verilen ifade biçimi felsefede, bilhassa metafizik ve tasavvufu büyük önem kazanmıştır. Ancak diyalektik felsefedeki içtimâî ve ekonomik karşıtların çatışması teorisi ile antik felsefe, metafizik ve İslam tasavvufundaki kevnî zıtlıkların uyuşması fikrini, tezat sanatı bakımından, birbirinden ayırmak gerekir. Bu söz ile “Divan Edebiyatında diyalektik karşıtlıklar yoktur.” demek istemiyorum; aranırsa bulunur.

Evrenin yaratılışı ve görünüşü zıtların birleşimi durumundadır. İnsanlar bu zıtlıkları bir bütün olarak, uyum halinde, bir ve beraber olarak algırlar. Tasavvufun temel düşüncelerinden biri, evrenin, Yaratıcının tecellisi ile meydana geldiğidir; yani âlem Tanrı'nın isim ve sıfatlarının görüntüsüdür. Öyleyse Tanrı'nın isimlerinden her biri hem O'nun zatına aittir hem de O'nun tecellisi olan eşyaya işaret eder. Demek ki eşyanın tezahüründeki zıtlıklar Yaratıcının isimlerinden gelen tecellisidir. Nitekim Tanrı'nın, anlam bakımından birbirinin karşıtı gibi görünen, fakat aslında aynı ve bir olanı ifade eden isim ve sıfatları vardır: Kâbit-Bâsıt, Evvel-Âhir, Gaffar-Kahhar, Zâhir-Bâtın vb.

Mevlana, Mesnevi’de şöyle bir hikâye anlatır: Çinli ressamilar ile Türk ressamilar iddialaştılar. İki taraf da “biz daha usta ressamız” derler. Padişah “Öyleyse hünerinizi gösterin” der. Çinliler, duvarlarını süslemek için bir oda verilmesini isterler. Padişah, bir oda gösterip, bir duvarını Çin ressamilarının, diğeri duvarını Türklerin süslemesini emreder. Ressamilar birbirlerinin yaptıklarını görmemek için araya bir perde çekip çalışmaya başlarlar. Çinliler yüz çeşit boya kullanarak duvara resimler yaparlar, Türk ressamilar ise resim yapmadan duvarı ayna gibi parlatırlar. Padişah Çinlilerin tarafına baktığında çok hoş, göz alıcı resimler görür; diğeri tarafa bakmak istediğinde aradaki perdeyi kaldırır. Çinlilerin yaptıkları resimler, nakışlar cilalanmış duvara yansır, padişah o duvarda gördüğü güzellikleri bu duvarda da görür. Bu hikâyenin tasavvufun başka hâllerinin ifadesine örnek gösterilmesinin yanında, karşılıklı aynaların aynı şeyi gösterdiği gerçeği ile tıbaka misal olabilecek bir duruma işaret ettiği görülmektedir. (Mevlana, 1380:153)

Almada vermede mir’ât-ı mukâbil gibidir

Keşf olur sırr-ı azîzân gönülden gönüle G. 278/5¹

Erbâb-ı safâya eyle kalbin me’nûs

Tâ keşf ola sırr-ı ittihâdât-ı nüfûs

Mir’ât ile mir’âtı mukâbil tutsan

Birbirine hem âkis olur hem ma’kûs Rb.26

Galib şu beyitlerinden birincisinde küfür-iman, Celâl-Cemâl, rûz-şeb zıt kavramlarını bir araya getirmiş, ikincisinde yine Celâl-Cemâl, subha-zünnâr zıt kavramlarını birleştirmiş ve böylece, Allah’ın Celâl sıfatlarıyla Cemâl sıfatlarının birlikte tecelli ettiğini söylemiştir.

¹ Şiir örnekleri (Okçu, 2011)’den alınmıştır. G: Gazel K: Kaside Rub: Rubai Tc: Terci-bend.

Küfr ü îmân hem Celâl ile Cemâlin bendesi
Mihr ü meh mengûş-ı gûşî iki çâker rûz u şeb K.1/2

Şîr ü şekkerdür Celâl ile Cemâl ammâ yine
Merd-i vahdet subha vü zünnâra etmez iltifat G.25/6

Tasavvufun temel öğretilerinden olan “vahdet-i vücud”, kesrette vahdeti, vahdette de kesreti görmek ya da kesreti vahdet, vahdeti kesret olarak kabul etmek düşüncesine dayanır. Bu görüş varlığın aynı anda “hem çok hem tek” olduğu şeklinde çelişkili bir anlam ifade eder. Bu yüzden, eski edebiyatımızda, zıtları birleştiren ifade tarzının kullanılış şekli ve önemi büyük ölçüde tasavvuf düşüncesine bağlıdır denilebilir.

Alttaki beyitte Galib, “gözünden ayrılmayan, sevgilinin dudağı ve dudağının etrafını saran siyaha yakın koyu yeşil renkli, ince tüylerin hayalinin ve yine gözünün önünde duran kirpiğine ilişmiş kanlı gözyaşı damlasının, vefa bağında kendisi için geveze papağan gibi olduğunu” söylüyor. Hat, müje ve hûn kesreti ifade eder; leb vahdeti. Beytin anlamına göre “tûtî-i zembûr” âşığı kesrete doğru çeker; hat, müje ve hûn gibi kesret unsurlarının renk ve madde terkibinden meydana gelmiştir. Bâğ-ı vefâ ise hem tek, vahit olan sevgilinin hem kesret unsurlarının hem de tûtî-i zembûr’un bulunduğu yerdir. Tûtî-i zembûr, arı gibi papağan demektir. Papağan kendisine öğretilenleri söyler ve onun konuşması insanın hoşuna gider. Arı ise sokar, insanın canını acıtır. Böylece tûtî-i zembûr, insanı incitici, iğneleyici sözler söyleyen papağan anlamını ifade edebilir ama zembûr mecazen geveze manasını taşıdığı için, beyitte geveze papağan anlamındadır. İlk anlamında tûtî ile zembûr arasında tezat vardır denilebileceği hâlde ikinci anlamında yoktur. Ama bu beyitte asıl tezat ya da tıbak, bağ-ı vefânın hem kesreti hem vahdeti içinde barındırdığı fikrini ifade etmesi yanında, kesretin vahdeti gösterdiği, onun delili olduğu, aynı zamanda vahdeti örttüğü, onu gizlediği, görünmesini ve ona ulaşılmayı engellediği düşüncesini de anlatmasındadır.

Gûyâ hayâl-i hatt-ı lebünle müjemde hûn
Bâğ-ı vefâda tûtî-i zenbûrdur bana G.1/6

Bu beyitte da yine kesretten vahdete geçiş vardır: “Gönlüm, zihnim, senin gamzenle sır arkadaşı, sırdaş olalı dostun dostu, yabancıнын yabancı oldu.” denilmiştir. Gamze kesreti, eşyayı temsil eder. Gönül eşyanın sırrına vakıf olunca, eşyanın batınî manasını keşfedince kesrette vahdeti görür, diğer bir söyleyişle kesreti vahdet halinde görür; gönlünde dost tecelli eder, dostun yabancı olanlar kalmaz.

Mahrem-i râz olalı gamzenle oldu hâtırım
Aşınânın âşinâ bîgânenin bîgânesi G.328/2

Alttaki beyitlerde de kesretle vahdet arasındaki tezat ve tıbak ilgisi işlenmiştir. Birinci beyitte, “Sevgilinin yüzünde beliren siyah tüyler bana ahımın dumanı gibidir; gündüzümü karartır ama gecemi de aydınlatır.” denilmiştir. “Hatt-ı siyeh-fâm” kesrettir. Sevgilinin yüzünde beliren hat, kemale ermenin de belirtisidir; aynı zamanda sevgilinin güzelliğini örtmesiyle aşığı üzer. “Dûd-ı âh” aşk derdiyle yanıp yakılışı ifade eder; ıstırapın ifadesidir. Aşk derdi, ıstırap kişiyi olgunlaştırır. Öyleyse “Dûd-ı âh” ve “Hatt-ı siyeh-fâm” insanın kemale ermesini sağlayan vasıtalar. Rûz, dünyanın aydınlık olduğu, bütün eşyanın görüldüğü zaman dilimidir; yani insanın kesret içinde, kesretle meşgul olduğu zamandır. Karanlık örtücüdür; söylenişe göre kesreti de örter, vahdeti de örter. Gece kesret kaybolur, görünmez. Gün kararır da kesret kaybolur. Gece vaktinde ya da gün karardığında meydana gelen aydınlık, vahdetin belirdiği kemal halinin aydınlığıdır ki bu halde çoklukta birlik görülür; kesretle vahdet bir olur ya da kesret vahdet olur.

İkinci beyitte “sevgili göz ucuyla, kılıç gibi kesen hışımlı bir bakışla beni ikiye böldü, sevgilinin güzelliğinin şimşeği beni hem suskun hem konuşan etti.” denilmiştir. Bu beyitteki “gamze ve tîğ-ı nigâh” kesrete delalet eder. Sevgilinin bakış kılıcı aşığı ikiye

bölmüştür. Bu ikilik ruh ve beden olarak yahut biri insanın vahdete bağlı tarafı, diğeri kesrete yönelen tarafı olarak düşünülebilir. “Berk-ı hüsn” Allah’ın Cemal tecellisidir; Musa’ya görüldüğü şimşek gibi nur halinde kendini göstermesidir. “Kelîm”, Allah’la konuştuğu için Hz. Musa’nın sıfatıdır. Musa, Allah ile konuşurken bu tecelli karşısında hayret halinde baygın ve suskun olmuştur. Demek ki hem “hamûş” hem “kelîm” olmak Musa’ya ait iki zıt durumdur. Musa Allah ile konuşmasında kendi arzusunu dile getirmiştir. İnsanın kendine ait arzuları da kesretle ilintilidir. “Gamze ve tîğ-ı nigâh” Celâl’i temsil ederken, “berk-ı hüsn” Cemal’i temsil eder; ikisinin birden tecelli etmesi tam vahdet halidir.

Rûzumu tîre ederse şebimi rûşen eder
Dûd-ı âhım gibidir hatt-ı siyeh-fâm bana G.4/6

Gamzesi tîğ-ı nigâh ile dü nîm etmiş beni
Berk-ı hüsnü hem hamûş u hem kelîm etmiş beni Tc.11

Bu beyitte ve rubaide tıbak daha açık olarak görülüyor. “Ateş ile âbı yek-sân etmek, garbı şark eylemek” iki zıt kavramı aynılaştırmak tezatlı ifadenin en güzelidir. “Nezzâre-i germ” samimi, ciddi, etkili bakıştır; batına, içe, öze bakmaktır. Bu bakışta Batın ile Zahir, Celâl ile Cemâl, kesretle vahdet bir olur. “Garbı şark eylemek” sözü, tüm evreni, bütün kesreti vahdet olarak görmek ifadesi taşır.

Nezzâre-i germ etdikçe ey çeşm
Ateşle âbı yek-sân edersin G.238/4

Anlar ki niçe âdeti hark eylediler
İrfân ile ayn-ı cem’i fark eylediler
Seyr et bu tecellî ne kıyâmetdir kim
Ayîne-i dilde garbı şark eylediler Rb.35

“İnsanlar, âlemi, içinde yaşadıkları toplumu ve değerler sistemini, kısaca bütün varlık algılarını ikili karşıtlıklar üzerine kurmuşlardır. Erkek-kadın, sağ-sol, gündüz-gece, vb. Bu karşıtlıklar kimi zaman dört başı mamur metafizik, ahlakî ve başka türden sembolik ikiliklere çevrilmiştir. Ruh-madde, ruh-beden, iyi-kötü vb.” (Uluç, 2009: 154).

Tabii ki tezat ya da tıbak terimleriyle ifade edilen anlatım biçimi, sadece tasavvufî düşünce ve hâllerin anlatımında kullanılmaz. İnsan düşüncesinin ve tahayyülünün bir sınırı yoktur. İnsan hayal gücüyle böyle kevnî zıtlıkları birleştirdiği gibi varlık âleminin dışına da çıkıp var ya da yok, gerçek yahut gerçek dışı, olumlu ya da olumsuz, dışsal yahut içsel birbirine tamamen zıt durum, oluş, kavram ve anlamları bağdaştırır; evreni ve kendini bu bağdaştırmalarla kavrar ve ifade eder.

Bu beyitte tasavvufî anlam yanında sosyal tariz de vardır. “İnsanlar, dünya nimetlerine, mala-mülke, makama-mevkie o derece sıkı bağlanmışlar ki kayıtsızlığın, serbestliğin, özgürlüğün ipucu sadece divanede kalmıştır.” Ser-rişte ipucu, bilgi, tasavvufta marifet anlamındadır. Tezat içeren “bilgili, arif divane” kavramı tasavvuf dervişlerinin sıfatıdır.

Tutmuş o kadar dehri zencîr-i ta'alluk kim
Ser-rişte-i bî-kaydî dîvânede kalmışdır G.59/4

Galib bu beyitte, aşkı zıt kavramlarla anlatıyor. Beyitte aşk için “varlığın ve yokluğun sırrı ondadır; hiçtir, yoktur bakidir adı aşk” demiş. İzaha muhtaç olmayan bir tıbak örneğidir.

Andadır râz-ı 'adem sırr-ı vücûd
Hîçdir yokdur bekâdır adı 'aşk G.168/2

Önceki beyitte varlıkla yokluğu aynı şeyde, aşkta birleştiren şair, bu beytinde varlıkla yokluğun aynı şey olduğunu söylemektedir.

Hep müsâvî görünür bûd u na-bûd-ı âlem
Ben terâzûya vücûd u 'ademin çok çekdim G.223/3

Şaire göre bu dünyada talihlilik ile talihsizlik arasında fark yoktur. Hatta gerçekte talihsiz olmak talihliliktir. Ayrıca Galib, kederde zevk, rahatta mihnet gördüğünü; gecesiyle gündüzünün, akşamıyla sabahının aynı olduğunu söylüyor.

Sipihrin ayn-ı idbâr olduğu ikbâl-i rûşendir
Eğer tahkîka baksan müdbir olmak mukbil olmandır G.91/5

Zevki kederde mihneti râhatda görmüşüz
Ayînedir birbirine subh u şâmımız G.110/3

Aşağıdaki beytinde şair, zıt kavramları birleştirerek, insani bir hasletten, sosyal bir değerden bahsetmiştir. Beyitteki sözlerden “pâ-bûs”, “ayak öpmek” demektir; “ser-keş” sözü, itaatsiz manasının yanında kuvvet ve kudret sahibi kimse anlamı da taşır. Bu beyitte şair, bu söze “başka kişilere karşı minnet ve bağlılık hissetmeyen, özgür kişi” anlamını da vermiştir. “insanların zenginini fakirini, makam mevki sahibini ve mevkisizini, hatta iyisi ile kötüsünü aynı gören kişi ancak özgür ve bağımsız olur, başı dik durur; dikkatle düşünüldüğünde, zenginliğe, makama, mevkiye değer vermemek, yani istiğna, insana özgürlük kazandırmaz çünkü a“lâya karşı istiğna gösteren “a“lâ ile ednâyı” bir görmemiş olur. Böylece istiğna kayıtsızlık değil, bir bakıma bağımlılık haline gelir, yani ayak öpmek gibi olur” demiştir.

Odur ser-keş ki a'lâyıla ednâyı bilir yek-sân
Bakılsa meyl-i istiğnâ dahı pâ-bûsdan kalmaz G.125/5

Kuyunun, mağaranın, zindanın, dağın ve çölün, insanların bulunduğu diğer ortamlara göre aşkın bir anlamlılığı vardır. Kuyuda insan kendinden başka bir şey göremez; bir de

kuyunun açık ağzından gök görünür, yüceliklerin mekânı ve sembolü olan gök. Kuyuda, mağarada, zindanda insan içine döner ve Tanrı ile konuşur; bu durum onu ruhen olgunlaştırır. Hayatın çileleri de insanı olgunlaştırır. Yusuf kuyuda ve zindanda kemale ermiş, peygamberlik mertebesine ulaşmıştır. Bu beyitte “kuyudaki devlet” sözü ile şair, Yusuf’u kast ettiği gibi, kuyu ve zindanın zillet ve zulmetinden sonra, onun risalete ve saltanata ulaştığını da ifade ediyor. Zillet ve zulmet (dünya meşakkatleri) insanı kemale erdiliyor, yüceltiyor. Bu beyitte tasavvufi anlam yanında, sosyal ve psikolojik anlamda birbirini takip eden karşıtlıklardan söz edilmiştir.

Her zilletin elbette bir ‘izzet var içinde
Seyr et çeh-i Ken’ân’ı ne devlet var içinde G.296/1

KAYNAKÇA

- Bilgegil, K.(1980). *Edebiyat bilgi ve teorileri 1 belagat*. Erzurum: Ata. Ü. Yayınları.
- Gürer, A. (1993). *Şeyh Galib Divanı (İnceleme-Metin)*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Coşkun, M. (2007). *Sözün büyüü, edebî sanatlar*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kalkışım, M. (1994). *Şeyh Galib Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Mevlana (1380). *Mesnevî-i Mânevî*, Hazırlayan Reynold Alleyne Nicholson, Tahran: Behzad Yayınları.
- Okçu, N. (2011). *Şeyh Galip Divanı, Hayatı-Edebi Kişiliği-Eserleri-Şiirlerinin Umumi Tahlili*. İstanbul: TDV Yayınları.
- Selçuk, B. (2009). “Necatî Beg’in Gazellerinde Tezad Sanatının Kullanımı”, (Ölümünün 500. Yılında Necatî Beğ Anısına), *1. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri*, Kocaeli.
- Uluç, T. (2009). *İbn Arabî’de sembolizm*. İstanbul: İnsan Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

Names meaning coherence, equivalence were also given to art of antilogy. It is a reality that there is a coherence between opposite concepts. It is known that Sebk-i Hindî attached importance to antithetic saying, beauty and profoundness of meaning, sufism. In our work it is stated that all opposite concepts in all languages used by human beings emerged out of contrasts during the creation of universe. Furthermore, it is put emphasis on the beauty of meaning gained by combining contrasts in literary works and the importance given to forms of expression by Galib who is a poet of Sebk-i Hindî.

It is important for linguistics to have words expressing opposite meanings to each other and to use them in a language. The meanings of words and utterance can be explained with their synonyms; however they are comprehended better by saying their antonyms.

The creation and view of universe is at the state of combination contrasts. People perceive these contrasts coherently as a whole, one and together. One of the basic ideas of sufism is that universe was formed thanks to the transfiguration of Creator of universe. Namely universe is the image of God's name and qualities. Then each names of God both belongs to God's entity and indicates the property which God's transfiguration. So contrasts in the epiphany of property are transfigurations coming from the names of Creator. Thus, there are names and qualities of God seeming opposite to each in terms of meaning but in fact having the same meaning: Kâbit-Bâsit, Evvel-Âhir, Gaffar-Kahhar, Zâhir-Bâtin etc.

Narration type expressed with the terms of contrast or tibak can't be used only in narration of idea and states of sufism. Humans beings not only combine such contrasts with their imagination but also by getting out of universe of existence associate concepts, formation, and meanings completely opposite to each other which are

available or non-available, real or unreal, positive or negative, external or internal; comprehend and express universe and themselves thanks to these associations.